

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΖΟΛΩΤΑΣ

ΣΤΑ τὸν παρελθόντα Ἰούλιον ἀπέδιδεν ἐν Χίφῃ εἰς τὸν Πλάστην τὴν ἐσχάτην πνοὴν ὁ γυμνασιάρχης Χίου Γεώργιος Ζολώτας. Ὁ τύπος ἐξύμνησεν τὴν πολυμάθειαν καὶ φλογερὰν φιλοπατρίαν τοῦ ἀνδρός, τὴν μακρὰν καὶ ὑπέροχον αὐτοῦ ἐργασίαν, ὡς διδασκάλου τοῦ γένους, ὡς δημοσιογράφου ἐν Ἀθήναις, ὡς γραμματέως τοῦ «Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλην. Γραμμάτων Συλλόγου», ὡς ἱστοριογράφου τῆς Χίου, καὶ τέλος ὡς γυμνασιάρχου αὐτῆς, λαμπρύναντος ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὅλην τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο γυμνάσιον διὰ διευθύνσεως δεξιᾶς καὶ δι' εὐρυμαθείας ἐξόχου, καὶ ἐθρήνησε τὴν ἀπώλειαν διανοίας καὶ ψυχῆς μεγάλης, ἐκ τῶν ἄκρων κορυφῶν, ἃς ἐπιδεικνύει σήμερον τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος.

Ἐγὼ ὁμῶς ὅστις, παιδίον ἔτι, ἐγνώρισα ἐν Σύρῳ τὸν ἄνδρα ἐκείνον καὶ ἔκτοτε ἐγγύτατα παρηκολούθησα μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἀγάπης τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα του, θεωρῶ ἀνεπαρκῆ ὅσα περὶ τοῦ Γεωργίου Ζολῶτα ἐν τῇ τύπῳ ἐγράφησαν εἴτε ἐν λόγῳ πεζῷ εἴτε ἐμμέτρως.

Εἶναι τόσον κοινὸν καὶ τετριμμένον τὸ ἔθιμον τοῦ ἐγκωμιάζειν τοὺς θνήσκοντας, ὥστε οἱ ἀναγινώσκοντες ἢ ἀκούοντες ἀφαιροῦσι πάντοτε, οἷονεὶ κατὰ συνθήκην, ἐκ τῶν ἐγκωμίων ἱκανὴν τινα μερίδα ἐν τῇ συνειδήσει των, ἵνα πιστεῦσωσιν εἰς τὰ λοιπὰ. Διὰ τὸν Ζολῶταν τοιαύτη ἐκ προκαταλήψεως ἀφαίρεσις θὰ ἦτο λίαν ἄδικος, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι, ὡς εἶπον, καὶ αὐτὰ τὰ περὶ ἐκείνου γραφέντα εἶναι πολὺ ἐλάσσονα τῶν ἀληθῶν.

Ὁ Γ. Ζολῶτας πρωτότοκος υἱὸς τοῦ αἰοιδίμου ἱερέως Ἰω. Ζολῶτα καὶ τῆς εἰσέτι ζώσης αὐτοῦ μητρὸς Εἰρήνης, βλαστὸς μιᾶς τῶν ἐντιμοτέρων τῆς Ἑρμουπόλεως οἰκογενειῶν, ἐγεννήθη ἐν Καρδαμύλοις τῆς Χίου ἐν ἔτει 1845 καὶ διήνησε τὰς γυμνασιακάς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν Ἑρμουπόλει. Ἐκτακτος εὐφυτὰ καὶ διαύγεια νοός, ἀντιλήψεως καὶ κρίσεως δύνამις μεγίστη, ἠνωμένοι ἐν αὐτῷ μετὰ μνήμης ἐξόχου καὶ ἀπλήστου φιλομαθείας, ἀπεταμίευσαν ἐν τῷ νεαρῷ μαθητῇ οὐ μόνον πλοῦτον γνώσεων ἀλλὰ καὶ πλοῦτον ἰδίων ἰδεῶν. Τὸ ἄρμονικόν τοῦτο σύνολον διέπνεεν αἰσθημα βαθὺ φιλοπατρίας, οἰκογενειακῆς στοργῆς, ἀφοσιώσεως πρὸς τοὺς φίλους καὶ εὐαισθησία ψυχῆς πρὸς πᾶν ὅ,τι ποιητικῶς ὑψηλόν. Ἡ ἀξία του ἦτο κατ' εὐθὺν λόγον ἀνάλογος πρὸς τὴν μετριοφροσύνην του, ἣ δὲ σπινθηρίζουσα εὐφυτὰ τῶν λόγων του καὶ ἡ γλυκύτης καὶ χάρις τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους συμπεριφορᾶς του ἦσαν τοιαῦται, ὥστε συνήθροιζον περὶ αὐτὸν πανταχοῦ πληθὺν φίλων καὶ θαυμαστῶν τερπομένων ἅμα καὶ διδασκομένων ὑπ' αὐτοῦ.

Ὁ ζωγράφος εἰκονίζων ἀδάμαντα ὁσονδήποτε λαμπρόν, κατ' ἀνάγκην θὰ μεταχειρισθῆ που καὶ σκιερὸν τι χρῶμα· ἡ ψυχὴ ὁμῶς καὶ ἡ ἔλλη ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ ὑπαρξις τοῦ Ζολῶτα ἦτο πανταχόθεν καταλαμπής, διότι δὲν ἐξέπεμπε φῶς ξένον ἀλλ' ἦτο αὐτὴ αὐτῇ φῶς.

Τόσον βαθὺς γνώστης ἦτο τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων, τῆς ἀγνῆς καὶ καθαρᾶς ἡμῶν γλώσσης, ὅσον ὀλίγιστοι σήμερον, καὶ τονίζω τὴν λέξιν: ὀλίγιστοι, μόλις ἐπὶ τῶν δακτύλων τῆς μιᾶς χειρὸς δυνάμενοι νὰ μετρηθῶσιν οὐ μόνον μετὰξὺ τῶν ἐν τῇ ἐλευθέρῃ Ἑλλάδι ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ. Ἐχειρίζετο δὲ τὴν γλῶσσαν μετὰ τόσου πρὸς αὐτὴν ἔρωτος καὶ τέχνης, ὥστε ἀναγινώσκων τις τὰ ἔργα του, ἠσθάνετο ἐν αὐτοῖς ἀναπαραγόμενον τὸ ἄρρητον κάλλος τῆς ἀρχαίας, ἣν θαυμασιῶς μετὰ τῆς συγχρόνου ἡμῶν γλώσσης συνεδύαζε.

Πτωχὸς καὶ ἀπροστάτευτος, κατώρθωσε διὰ τῶν κοσμοσῶν αὐτὸν ἀρετῶν τούτων καὶ διὰ μόνων τῶν ἰδίων δυνάμεων οὐ μόνον τὴν πατρικὴν αὐτοῦ οἰκογένειαν ν' ἀναδείξῃ ἐπιζήλω, ἀλλὰ καὶ νὰ διανοίξῃ ἐνώπιον αὐτοῦ εὐρεῖαν ὁδὸν πρὸς τὴν λαμπρὰν περιωπὴν εἰς ἣν ἀνήλθε. Καί, τὸ θαυμαστότερον, κατώρθωσε τοῦτο οὐχὶ κολα-

κεύων οὐδὲ διαγκωνίζων οὐδὲ φθονούμενος καὶ χωρὶς ν' ἀφήσῃ ὀπίσω τοῦ ἐχθρὸν κἀνένα, ἀλλ' οἶονεὶ φερόμενος πρὸς τὰ ἄνω ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἀξίας. Τόσον εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ γνησία ἀρετὴ ἐπιβάλλει ἐκαστὴν ἰσχυρῶς ὁσάκις ἄνευ ἐγωῦσμου καὶ ματαιοδοξίας ἐμφανίζεται χωροῦσα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ κοινωνικοῦ.

Αὐτὸς πρῶτος δημοσιογραφῶν πρὸ 35 ἐτῶν διὰ τῆς «Πανόπης» ἐν Σύρῳ προεῖδε καὶ προεῖπεν ἐν μακρᾷ σειρᾷ ἄρθρων τὸ βουλευτικὸν ζήτημα, κρούσας τὸν κώδωνα τοῦ μεγάλου τούτου κινδύνου τοῦ ἔθνους ἡμῶν. Εἰκοσαετὴς δὲ μόλις ἐξέδιδεν ἐν Σύρῳ τὸ «Ἐθνικὸν Πνεῦμα» καὶ μετέφραζε τὰς θρησκευτικὰς Μελέτας τοῦ Γκιζότου. Σπουδάζας ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίῳ τὴν Φιλολογίαν καὶ τὴν Νομικὴν, διέπρεψεν ἐνταῦθα καὶ ὡς ἀρχισυντάκτης τοῦ «Νεολόγου Ἀθηνῶν» καὶ τῆς «Ἐφημερίδος» καὶ ὡς Γραμματεὺς τοῦ «Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλην. Γραμμάτων Συλλόγου», οὗ ἦτο ὁ Ἄτλας, ἐφελκύσας τὸν θαυμασμὸν τῶν μελῶν αὐτοῦ, ἀνδρῶν τὰ πρῶτα φερόντων ἐν Ἑλλάδι. Κλονισθείσης τότε τῆς υγιείας του ἐκ τῆς πολυμόχθου ἐκείνης ἐργασίας, ἀπῆλθεν ἐν ἔτει 1885 εἰς Χίον, τὴν ἀτυχή καὶ μυροβόλον γενέτειραν αὐτοῦ νῆσον, ἔνθα ἀμέσως προσηνήχθη αὐτῷ ἡ διεύθυνσις τοῦ ἐκεῖ Γυμνασίου, ἣν εἶχον λαμπρύνει πρὸ αὐτοῦ ὁ Νεόφυτος Βάμβας καὶ ὁ Γεώργιος Σουρίας, ὧν ὑπῆρξεν ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὄλην ὁ ἀξιὸς διάδοχος.

Ἦθελον πληρώσει σελίδας πολλὰς ἐὰν ἐπεχείρουν καὶ ἀπλῶς νὰ σκιαγραφήσω συντομώτατα τὰς κατὰ μέρος πατριωτικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς ἐργασίας τοῦ Γ. Ζολώτα κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο εἰκοσαετὲς διάστημα, τὴν ἀτελεῖ δυστυχῶς ἔτι ἀφεθείσαν καὶ ἀνέκδοτον μεγάλην ἱστορίαν τῆς Χίου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἐσχάτων, ἧς τὴν συγγραφὴν ἀνέθετο αὐτῷ ὁ Π. Στεφάνοβιχ Σκυλίσης, καὶ διὰ τῆν ὁποίαν ὁ Ζολώτας εἶχε συλλέξει πανταχόθεν ἀρχαιότατα ἐν ἐγγράφοις, συγγράμμασι καὶ ἐπιγραφαῖς καὶ Οἰκουμ. Πατριάρχου ἀποστολάς, τοὺς δημοσιευθέντας λόγους του, πλήθος ἔργων, καὶ ἐν μόνον τῶν ὁσίων θά ἦρκει ν' ἀποτελέσῃ δι' ἄλλους ἐπίζηλον καύχημα καὶ ἰνδαλμα φιλοδοξίας.

Ἐὰν εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ εὐγνωμοσύνη ἔθνους τινὸς πρὸς ἄνδρα ὠφελήσαντα τὴν πατρίδα του πρέπει νὰ ἦναι ἀνάλογος οὐ μόνον πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ὠφελείας, ὅπερ πολλὰκις εἶναι τυχαῖον καὶ ἄκοπον ὡς τὸ ἐκ τοῦ θωρουμένου πρὸς τὸ ἔθνος πλοῦτου, ἢ στιγμιαῖον ὡς τὸ ὑπὲρ πατρίδος θνήσκειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν μόχθων ζωῆς ὀλοκλήρου ἀφιερωθείσης μέχρι τέλους ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἔθνους, ὁ Γεώργιος Ζολώτας ἔχει μέγιστα καὶ ἀναμφισβήτητα δικαιώματα ἐπὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἧτις ἀποτελεῖ τὴν δόξαν καὶ τὴν αἴγλην τοῦ ὀνόματος τοιούτων ἀνδρῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἡ μνήμη αὐτοῦ θά κατισχύσῃ τῶν βημάτων τοῦ χρόνου, εἰς γλυκεῖαν μὲν παραμυθίαν καὶ καύχημα τῶν τέκνων καὶ τῶν ἀπογόνων του, εἰς ὑπόδειγμα δὲ τῶν μελλουσῶν γενεῶν ἐν χρόνοις μάλιστα τοιούτοις, καθ' οὓς τὸ ἔθνος ἡμῶν, πληττόμενον

πανταχόθεν ὑπὸ ἐχθρῶν βαρβάρων καὶ φίλων ἀστόργων καὶ ἐγωϊστών, δὲν ἔχει ν' ἀντιτάξῃ κατ' αὐτῶν στρατιάς ἀλλὰ μόνην αὐτοῦ τὴν ἠθικὴν καὶ ἐκπολιτιστικὴν δύναμιν, ἣν ἀπεργάζονται καὶ ἐκπροσωποῦσιν ἄνδρες τοιοῦτοι, οἷος ὁ Γεώργιος Ζολώτας.

ΙΩΑΝ. Γ. ΦΡΑΓΚΙΑΣ

ΤΣΙΝΤΣΗΚΑΣ ΚΑΙ ΓΡΙΛΛΟΣ

[Μῦθος]

Εἶπε μιὰ νυχτιὰ ὁ Τσίντσηκας τοῦ Γρίλλου :

- Δὲν πᾶς καὶ σὺ, καϋμένε, γὰρ ὀσχάσης,
 ποῦ ὄλοι κοιμῶνται, κ' εἶσαι σὺ μονάχος
 ὁποῦ περνεῖς τὴ νύχτια τραγουδῶντας ;
 Ἄσωτε, ἀσώτου τέκνον, ποῦ ἀσωτεύεις
 ἕναν πολῦτιμον καιρό, ποῦ ἐμπόρηες
 γὰρ τὸν οἰκονομῆς γιὰ νὰ κοιμᾶσαι ;
- Ναί, λέει ὁ Γρίλλος, ἴσια κουβεντιάσεις·
 λὲς τὴν ἀλήθεια· καὶ θαυμάζω μόνον
 πῶς, Τσίντσηκας ἐσύ, ἴμιλεις γιὰ γνώση,
 γιὰ οἰκονομία καιροῦ, γιὰ ἡσυχία !
 Δὲν εἶσαι σὺ, ποῦ ὄλημερίς σιτὸν ἴσκιον
 ἐνὸς πράσινου δένδρου, τριζονίζεις
 τραγούδια βαρετὰ καὶ δίχως τέλος ;
 Καὶ κουφαίνεις τοὺς κάμπους ; καὶ ἀλαλιάζεις
 τοὺς ἐργάτας ποὺ κάνουν τὴ δουλειά τους ;
 Κ' ἐσπατάλησες πάντα τὸν καιρό σου
 τραγουδῶντας ἀμέριμνα ὅλη μέρα ;
 Πῶς ἤλθες τώρα ἀπάνου ὄχ τὸ κλαρί σου
 γὰρ διδάξης ἐμᾶς σιωπὴ καὶ ἡσυχία,
 οἰκονομία καιροῦ, φρόνηση, γνώση ;
 ὦ Τσίντσηκά μου ! καὶ συμπάθησέ με,
 συμπάθησέ με, σιτὸ λέω πάλε, μὰ
 Θέλεις νᾶχῃς δικαίωμα γὰρ ὀρμηγεύης ;
 Κάνε σὺ πρῶτος ὅσα συμβουλεύεις.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ